



# Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL  
DOAMNA JULIANE KOKOTT  
prezentate la 7 mai 2020<sup>1</sup>

**Cauza C-223/19**

**YS  
împotriva  
NK**

[cerere de decizie preliminară formulată de Landesgericht Wiener Neustadt (Tribunalul Regional Wiener Neustadt, Austria)]

„Cerere de decizie preliminară – Politica socială – Egalitatea de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale – Directiva 2006/54/CE – Pensia ocupațională – Pensii speciale – Pensii ocupaționale sub forma unor prestații definite directe plătite de angajator – Reținerea unei contribuții de garantare a pensiei – Nemașorarea pensiilor speciale – Discriminarea indirectă a bărbaților – Directiva 2000/78/CE – Discriminarea pe motiv de vârstă – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 20 – Articolul 21 – Interzicerea discriminării pe motive de sex, de avere și de vârstă”

## **I. Introducere**

1. Există o discriminare indirectă a bărbaților, principalii beneficiari ai unor pensii deosebit de ridicate în comparație cu femeile, care primesc în medie pensii mult mai mici, printr-o reglementare națională care introduce, printre altele, o contribuție care se aplică „pensiilor speciale” deosebit de ridicate pentru a garanta finanțarea pensiilor?
2. Aceasta este problema centrală care face obiectul prezentei cereri de decizie preliminară.
3. Pentru a asigura finanțarea pe termen lung a drepturilor de pensie, legiuitorul austriac a introdus, începând cu sfârșitul anilor 1990, diferite reforme. Astfel, pe lângă sistemul public de asigurări de pensii și de pensii pentru funcționari, acordurile privind pensiile ocupaționale sub forma așa-numitelor prestații definite asumate direct de unele întreprinderi controlate de stat pot afecta indirect finanțele publice. Prin aceste acorduri, o întreprindere se angajează în mod direct să plătească lunar beneficiarului, după pensionare, o sumă prestabilită. Prin urmare, obligațiile întreprinderilor publice de a plăti sume deosebit de ridicate afectează veniturilor publice pentru că conduc la plata unor dividende mai reduse către acționarii acestora.

<sup>1</sup> Limba originală: germană

4. Reclamantul din litigiul principal (denumit în continuare „reclamantul”) beneficiază de o astfel de pensie ocupațională sub formă de prestații definite directe din partea unei întreprinderi cu participare majoritară de stat. Începând cu anul 2015, fostul său angajator reține, pe de o parte, o așa-numită contribuție de garantare a pensiei din pensia sa ocupațională. Pe de altă parte, în cadrul reformei pensiilor efectuate în anul 2018, întreprinderilor controlate de stat li s-a interzis să procedeze la majorarea anuală, stabilită prin contract, a acestor pensii ocupaționale, în cazul în care venitul total al beneficiarului depășește un anumit nivel.

5. Întrucât reglementările descrise afectează în mai mare măsura bărbații decât femeile și în mai mare măsură persoanele vârstnice decât tinerii, reclamantul consideră că acestea sunt discriminatorii și, prin urmare, contrare dreptului Uniunii. Așadar, în prezenta procedură, Curtea va avea sarcina de a stabili dacă directivele antidiscriminare și dispozițiile cartei, în special articolele 20 și 21 din aceasta, se opun unor astfel de reglementări naționale.

## II. Cadrul juridic

### A. Dreptul Uniunii

#### 1. Directiva 2000/78/CE

6. Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (denumită în continuare „Directiva 2000/78”)<sup>2</sup> urmărește, potrivit articolului 1 din aceasta, stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării „pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală”.

7. Articolul 3 alineatul (1) din directiva menționată definește domeniul de aplicare al acesteia după cum urmează:

„În limitele competențelor conferite Comunității, prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât din sectorul public, cât și din cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

[...]

(c) condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare; [...]

#### 2. Directiva 2006/54/CE

8. Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă) (denumită în continuare „Directiva 2006/54”)<sup>3</sup> cuprinde, potrivit articolului 1 din aceasta, printre altele, dispoziții privind „condițiile de muncă, inclusiv remunerația” și „sistemele profesionale de securitate socială”.

2 JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 5/vol. 6, p. 7.

3 JO 2006, L 204, p. 23, Ediție specială, 5/vol. 8, p. 262.

9. Articolul 2 din această directivă prevede:

„(1) În sensul prezentei directive se înțelege prin:

- (a) «discriminare directă»: situația în care o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil din cauza sexului în comparație cu o altă persoană care este, a fost sau ar fi într-o situație comparabilă;
- (b) «discriminare indirectă»: situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar dezavantaja în special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex, în afară de cazul în care această dispoziție, acest criteriu sau această practică este justificată în mod obiectiv de un scop legitim, iar mijloacele pentru a atinge acest scop sunt corespunzătoare și necesare;

[...]

- (e) «remunerație»: salariu sau plată obișnuită de bază sau minimă și orice alt avantaj, plătite direct sau indirect, în numerar sau în natură, de către angajator lucrătorului pe motivul încadrării în muncă a acestuia din urmă;
- (f) «sisteme profesionale de securitate socială»: sistemele care nu sunt reglementate de Directiva 79/7/CEE a Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea treptată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale, care au ca obiect furnizarea către lucrători, salariați sau lucrătorii care desfășoară activități independente, grupați în cadrul unei întreprinderi sau al unui grup de întreprinderi, al unei ramuri economice sau sector profesional sau interprofesional, prestații destinate să completeze prestațiile sistemelor de securitate socială prevăzute de lege sau să se substituie acestora, indiferent dacă afilierea la aceste sisteme este obligatorie sau facultativă.”

10. Articolul 4 din Directiva 2006/54 prevede:

„Pentru aceeași muncă sau pentru o muncă căreia i se atribuie o valoare egală, discriminarea directă sau indirectă pe criteriul sexului este eliminată din ansamblul elementelor și al condițiilor de remunerare.

În special, atunci când se utilizează un sistem de clasificare profesională pentru stabilirea remunerațiilor, acest sistem se întemeiază pe criterii comune lucrătorilor de sex masculin și feminin și este stabilit astfel încât să excludă discriminarea pe criteriul sexului.”

11. Articolul 5 din Directiva 2006/54 are următorul cuprins:

„Fără a aduce atingere articolului 4 orice discriminare directă sau indirectă pe criteriul sexului se interzice în sistemele profesionale de securitate socială, în special în ceea ce privește:

[...]

- (c) calcularea prestațiilor, inclusiv majorările datorate pentru soț și pentru persoane aflate în întreținere, și condițiile de durată și menținere a dreptului la prestații.”

## ***B. Dreptul național***

### *1. Legea privind pensiile ocupaționale*

12. Sistemul pensiilor ocupaționale este reglementat în Austria de Betriebspensionengesetz, (Legea privind pensiile ocupaționale, denumită în continuare „BPG”)<sup>4</sup>.

13. Conform articolului 1 alineatul (1) din BPG, această dispoziție se aplică prestațiilor definite asumate de un angajator față de un salariat în cadrul unui raport de muncă de drept privat pentru completarea asigurării obligatorii de pensie.

14. Articolul 2 din BPG, intitulat „Tipuri de prestații definite”, prevede următoarele:

„Prin prestații definite în sensul articolului 1 alineatul 1 se înțelege obligațiile angajatorului care rezultă din declarații unilaterale, din acorduri individuale sau din dispozițiile contractelor colective, privind:

1. Plata unor contribuții la casele de pensii sau la un organism în sensul articolului 5 punctul 4 din Pensionskassengesetz (Legea privind casele de pensii) în favoarea lucrătorului și a urmașilor acestuia; [...]
2. Furnizarea de prestații direct lucrătorului salariat și urmașilor acestuia (prestații definite directe);
3. Plata primelor pentru o asigurare de viață încheiată în favoarea lucrătorului salariat și a urmașilor acestuia.”

### *2. Reglementarea privind reținerea contribuțiilor de garantare a pensiei*

15. Reținerea contribuțiilor de garantare a pensiei este reglementată de Sonderpensionenbegrenzungsgesetz (Legea privind limitarea pensiilor speciale, denumită în continuare „SpBegrG”)<sup>5</sup> din 1 ianuarie 2015. Această lege reprezintă o reformă generală extinsă, care a modificat diferite legi federale, printre care Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäre (Legea constituțională federală privind limitarea remunerațiilor funcționarilor publici denumită în continuare „BezBegrBVG”)<sup>6</sup>. Aceasta prevede stabilirea unor plafoane aplicabile remunerației anumitor funcționari federali și salariaților din sectorul public. În plus, aceasta permite legiuitorului federal să introducă contribuții de garantare a finanțării pensiilor în cazul pensiilor pentru limită de vârstă și a pensiei de urmaș ale acestor funcționari, precum și a prestațiilor definite directe ale foștilor angajați ai persoanelor juridice supuse controlului Curții de Conturi, atunci când prestațiile sau drepturile respective depășesc un anumit plafon. Articolul 10 alineatul 6 din BezBegrBVG abilitază legiuitorul landului să instituie o astfel de contribuție de garantare a pensiei la nivelul landului.

4 BGBl. nr. 282/1990.

5 BGBl. I nr. 46/2014.

6 BGBl. I nr. 64/1997.

16. Pe baza acestei abilitări, landul Austria Inferioară a adoptat articolul 24a din Niederösterreichisches Landes- und Gemeindebezügegesetz (Legea privind salariile la nivel de land și de comune din Austria Inferioară, denumită în continuare „NÖ Landes- und GemeindebezügeG”)<sup>7</sup>. Această dispoziție are următorul cuprins:

„(1) Beneficiarii de pensii din prestații directe din partea:

- a. persoanelor juridice constituite în temeiul legislației landului;
- b. persoanelor juridice care sunt supuse controlului Curții de Conturi ca urmare a unei participații majoritare sau a unui control efectiv al măsurilor financiare, economice sau organizatorice adoptate de landul Austria Inferioară de una sau de mai multe comune din Austria Inferioară sau de o asociație locală;

sunt obligați să contribuie la garantarea pensiei pentru fracțiunea care depășește cuantumul bazei de contribuție maxime lunare prevăzute la articolul 45 din [ASGV]. Această dispoziție se aplică și pensiilor speciale.

(2) Contribuția de garantare a pensiei va fi reținută de agentul plătitor și va fi plătită către persoana juridică constituită în temeiul legislației landului sau către întreprinderea de la care sunt primite pensiile de limită de vârstă sau pensiile de urmaș.

(3) Contribuția la garantarea pensiei este în cuantum de:

1. 5% pentru partea care depășește 100% din baza de cotizare maximă lunară, fără a depăși 150%;
2. 10% pentru partea care depășește 150% din baza de cotizare maximă lunară, fără a depăși 200%;
3. 20 % pentru partea care depășește 200 % din baza de cotizare maximă lunară, fără a depăși 300 %, și
4. 25 % pentru partea care depășește 300 % din baza de cotizare maximă lunară.”

17. Din decizia de trimitere reiese că noțiunea de „prestații definite” care figurează la articolul 24a alineatul 1 din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG nu vizează decât prestațiile definite directe în sensul articolului 2 punctul 2 din BPG. Astfel, numai aceste prestații definite directe sunt vizate de articolul 1 din SpBegrG și, prin urmare, de dispoziția de abilitare prevăzută la articolul 10 alineatul 6 din BezBegrBVG<sup>8</sup>.

### *3. Norme privind limitarea majorării pensiei*

18. Conform articolelor 108f și 108h din Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Legea generală privind asigurările sociale, denumită în continuare „ASVG”)<sup>9</sup>, cuantumul legal al pensiei trebuie ajustat anual în funcție de evoluția prețurilor de consum, utilizând un așa-numit factor de ajustare.

<sup>7</sup> LGBL 0032-14.

<sup>8</sup> A se vedea ErlRV 140 BlgNR 25. GP, p. 2.

<sup>9</sup> BGBl. nr. 189/1955.

19. Pentru anul calendaristic 2018, Pensionsanpassungsgesetz 2018 (Legea din 2018 privind ajustarea pensiilor, denumită în continuare „PAG 2018”)<sup>10</sup> modifică acest mecanism de ajustare. Mai precis, prin PAG 2018 a fost introdus articolul 711 din ASVG, care prevede majorarea eșalonată a pensiilor în următoarele trepte:

„(1) Prin derogare de la articolul 108h alineatul (1) prima teză și alineatul (2), majorarea pensiilor pentru anul calendaristic 2018 nu trebuie calculată potrivit factorului de ajustare, ci după cum urmează:

Venitul total din pensii [alineatul (2)] se majorează:

1. în cazul în care nu depășește 1 500 de euro pe lună, cu 2,2 %;
2. în cazul în care depășește 1 500 de euro, dar este mai mic de 2 000 de euro pe lună, cu 33 de euro;
3. în cazul în care depășește 2 000 de euro, dar este mai mic de 3 355 de euro pe lună, cu 1,6 %;
4. în cazul în care depășește 3 355 de euro, dar este mai mic de 4 980 de euro pe lună, cu un procent care scade linear de la 1,6 % la 0 % între valorile menționate.

În cazul în care venitul total din pensii depășește 4 980 de euro pe lună, nu se aplică nicio majorare.

(2) Venitul total din pensii al unei persoane este suma tuturor pensiilor sale din sistemul public de asigurări de pensii, la care are dreptul în temeiul normelor în vigoare la 31 decembrie 2017.[...] Se consideră că fac parte din venitul total din pensii și toate prestațiile prevăzute de [SpBegrG], de care beneficia persoana la 31 decembrie 2017.

[...]

(6) [...] (dispoziție constituțională) Ajustarea pentru anul calendaristic 2018 a prestațiilor reglementate de [SpBegrG] [...] nu poate depăși majorarea prevăzută la alineatul (1) prin referire la venitul total din pensii [alineatul (2)].”

### III. Situația de fapt și procedura preliminară

20. Reclamantul din litigiul principal este un fost angajat al NK, pârâta din litigiul principal (denumită în continuare „pârâta”). Pârâta este o societate pe acțiuni cotate la bursă, în cadrul căreia landul Austria Inferioară deține o participație majoritară de 51 %.

21. La 2 martie 1992, pe durata raportului său de muncă, reclamantul a încheiat un contract de pensie cu pârâta, care cuprinde o prestație definită directă. Acesta reprezintă un angajament unilateral al angajatorului de a plăti direct lucrătorului, după încetarea raportului de muncă, o pensie ocupațională de o anumită valoare, finanțată din provizioanele întreprinderii. Contractul reclamantului conține, în plus, o așa-numită clauză de indexare, potrivit căreia cuantumul care trebuie plătit se majorează în fiecare an cu același procent cu care se majorează salariile celei mai înalte clase salariale prevăzute de contractul colectiv aplicabil angajaților pârâtei.

22. La 1 aprilie 2010, reclamantul s-a pensionat și beneficiază, în acest temei, de diferite pensii. Începând cu 17 decembrie 2010, pârâta îi plătește acestuia, printre altele, o pensie ocupațională în temeiul prestațiilor definite directe ale acesteia din 2 martie 1992.

<sup>10</sup> BGBl. I nr. 151/2017.

23. De la 1 ianuarie 2015, pârâta reține o parte din aceasta cu titlul de contribuție de garantare a pensiei, în conformitate cu articolul 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG.

24. În plus, pârâta nu a majorat, în anul 2018, suma care trebuia plătită în temeiul clauzei de indexare a valorii, aceasta fiind afectată de dispozițiile PAG 2018, în special de noul articol 711 alineatul (6) din ASVG, care prevede că anumite drepturi de pensie nu trebuie majorate, în cazul în care venitul total din pensii al unei persoane depășește suma de 4 980 de euro.

25. Reclamantul se îndreaptă, în litigiul principal, împotriva reținerii contribuțiilor de garantare a pensiei și a neefectuării ajustării pensiei sale ocupaționale în anul 2018. Acesta susține în esență că reglementările naționale pe care se întemeiază cele două măsuri îl discriminează pe motive de sex, vârstă și avere, fiind contrare Directivelor privind egalitatea de tratament, precum și Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Astfel, reglementările naționale ar determina, înainte de toate, reduceri ale pensiilor deosebit de ridicate care decurg din vechile contracte și ar afecta mai mult bărbații decât femeile.

26. În acest context, Landesgericht Wiener Neustadt (Tribunalul Regional Wiener Neustadt), sesizat cu litigiul, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Domeniul de aplicare al [Directivei 79/7/CEE<sup>11</sup>] și/sau al [Directivei 2006/54] include reglementări ale unui stat membru care au ca efect reținerea de către fostul angajator, la plata pensiilor ocupaționale, a unor sume de bani de la un număr considerabil mai mare de bărbați cu drept la o pensie ocupațională decât de femei cu drept la o pensie ocupațională, aceste sume putând fi utilizate în mod liber de fostul angajator, iar astfel de dispoziții sunt discriminatorii în sensul directivelor menționate?
- 2) Domeniul de aplicare al [Directivei 2000/78] include reglementări ale unui stat membru care sunt discriminatorii pe motive de vârstă, întrucât impun sarcini financiare numai persoanelor vârstnice care au dreptul la prestații de pensie ocupațională în temeiul dreptului privat, convenite sub formă de prestații definite directe, în timp ce persoanelor tinere sau mai tinere care au încheiat contracte privind pensiile ocupaționale nu le sunt impuse sarcini financiare?
- 3) Sunt aplicabile, în ceea ce privește pensiile ocupaționale, reglementările [cartei], în special principiul nediscriminării prevăzut la articolele 20 și 21 din aceasta, inclusiv atunci când reglementările statului membru nu includ discriminări care sunt interzise potrivit [Directivelor 79/7/CEE, 2000/78 și 2006/54]?
- 4) Articolul 20 și următoarele din [cartă] trebuie interpretate în sensul că se opun reglementărilor unui stat membru care pun în aplicare dreptul Uniunii în sensul articolului 51 din [cartă] și discriminează persoanele care, în temeiul dreptului privat, au dreptul la o pensie ocupațională, pe motive de sex, vârstă, avere sau din alte motive, precum relațiile de proprietate, în care se află în prezent fostul angajator al acestora, în raport cu alte persoane care au dreptul la pensie ocupațională? [Carta] interzice astfel de discriminări?
- 5) Sunt discriminatorii și pe motive de avere, în sensul articolului 21 din [cartă], dispozițiile interne care impun prestații financiare față de foștii angajatori numai unui grup restrâns de persoane care beneficiază de drepturi contractuale la o pensie ocupațională sub formă de prestații definite directe, în cazul în care sunt incluse numai persoanele cu pensii ocupaționale mai ridicate?

<sup>11</sup> Directiva Consiliului din 19 decembrie 1978 privind aplicarea tratată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale (JO 1979, L 6, p. 24, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 192, denumită în continuare „Directiva 79/7”).

- 6) Articolul 17 din [cartă] trebuie interpretat în sensul că se opune reglementărilor unui stat membru care prevăd o ingerință echivalentă cu o expropriere efectuată în mod direct, prin lege și fără acordarea unei despăgubiri, într-o convenție încheiată între două entități private privind o pensie ocupațională sub formă de prestații definite directe în defavoarea unui fost angajat al unei întreprinderi care a făcut provizioane în vederea plății pensiei ocupaționale și care nu se află în dificultăți economice?
- 7) O obligație legală a fostului angajator al unei persoane care are dreptul la o pensie ocupațională privind neplata unor părți din remunerația convenită (pensia ocupațională convenită) reprezintă o ingerință în dreptul de proprietate al angajatorului, ca încălcare a libertății contractuale?
- 8) Articolul 47 din [cartă] trebuie interpretat în sensul că se opune reglementărilor unui stat membru care prevăd exproprierea în mod direct, prin lege și care nu prevăd nici o altă posibilitate de a se opune exproprierii decât formularea unei acțiuni împotriva beneficiarului acesteia (fostul angajator și debitor al contractului de pensie) în vederea despăgubirii și rambursării sumei de bani care a făcut obiectul exproprierii?”

27. Republica Austria și Comisia Europeană au depus observații scrise în procedura din fața Curții. În ședința din 22 ianuarie 2020, aceste părți, precum și pârâta au fost reprezentate.

#### IV. Aprecieri juridică

28. În centrul prezentei proceduri preliminare se află două reglementări naționale care au incidență asupra cuantumului pensiei ocupaționale, pe care reclamantul o încasează pe baza unei așa-numite prestații definite directe a angajatorului său, o întreprindere controlată de stat.

29. Până la introducerea fondului de pensii ocupaționale, la 1 iulie 1990, astfel de prestații definite directe constituiau forma obișnuită a pensiei ocupaționale din Austria. În cadrul acestor prestații, angajatorul se angaja să plătească lunar lucrătorului, după data pensionării, o anumită sumă. Se întâmpla frecvent ca lucrătorii cu funcții de conducere să obțină acorduri de pensii ocupaționale deosebit de avantajoase. Între timp, majoritatea angajatorilor au început să efectueze, pe durata raportului de muncă, contribuții lunare la un fond de pensii ocupaționale sau la o asigurare de viață.

30. Începând cu anul 2015, din pensiile ocupaționale al căror cuantum depășește o anumită limită se reține, pe de o parte, o așa-numită contribuție de garantare a pensiei. Pe de altă parte, pensia ocupațională a reclamantului nu a fost majorată pentru anul 2018, contrar clauzei de indexare convenite, întrucât pensia totală a acestuia din urmă – care cuprinde, pe lângă pensia legală, prestații definite directe de la întreprinderi controlate de stat – depășea limita de 4 980 de euro.

31. Potrivit instanței de trimitere, aceste reglementări afectează din punct de vedere statistic un număr mai mare de bărbați decât de femei, un număr mai mare de vârstnici decât de tineri și un număr mai mare de persoane înstărite decât de persoane cu o situație financiară mai puțin bună. În consecință, se pune problema dacă aceste reglementări sunt compatibile cu interdicțiile privind discriminarea (indirectă) pe motive de sex și de vârstă, cuprinse în Directivele 79/7, 2000/78 și 2006/54. În plus, trebuie avute în vedere încălcările articolelor 17, 20, 21 și 47 din cartă.

32. Mai precis, prin intermediul primelor două întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle în esență dacă directivele menționate sunt aplicabile (secțiunea A de mai jos) și dacă reglementările naționale reprezintă o discriminare indirectă pe motiv de sex (secțiunea B de mai jos) sau de vârstă (secțiunea C de mai jos). În plus, aceasta ridică problema aplicabilității cartei în procedura principală, precum și, în cazul unui răspuns afirmativ, a interpretării drepturilor fundamentale menționate anterior în raport cu reglementările în litigiu (secțiunea D de mai jos).



**A. Cu privire la domeniul de aplicare al Directivelor 79/7, 2000/78 și 2006/54 (prima parte a primei și a celei de a doua întrebări preliminare)**

33. Prin intermediul primei părți a primelor două întrebări preliminare, care trebuie analizate în prealabil împreună, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă reglementări precum cele în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al Directivelor 79/7, 2000/78 și 2006/54.

34. În ceea ce privește Directiva 79/7, din articolul 3 alineatul (1) litera (a) din aceasta reiese că aceasta se aplică numai *regimurilor legale*<sup>12</sup>. În schimb, dispozițiile în discuție în litigiul principal, cuprinse la articolul 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG și la articolul 711 alineatul (6) din ASVG, privesc prestații definite care, potrivit definiției legale de la articolul 1 alineatul (1) din BPG, sunt de natură contractuală.

35. Asemenea pensii ocupaționale intră în domeniul de aplicare al Directivelor 2000/78 și 2006/54.

36. Astfel, acestea reprezintă, în calitate de angajamente contractuale al căror scop constă în special în a acorda salariaților unei întreprinderi drepturi suplimentare față de sistemul legal de asigurări de pensie, un sistem profesional de securitate socială în sensul articolului 1 al doilea paragraf litera (c) din Directiva 2006/54. În plus, potrivit unei jurisprudențe constante, pensiile ocupaționale se încadrează în noțiunea de remunerație prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/78 și la articolul 1 al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2006/54<sup>13</sup>.

37. Potrivit guvernului austriac, dispozițiile în litigiu nu ar intra însă în domeniul de aplicare al acestor directive, întrucât ele ar constitui un fel de impozit special pe drepturile de pensie deosebit de ridicate. Acesta se întemeiază, în acest sens, pe Hotărârea Curții în cauza C, în care s-a statuat că, în lipsa unei legături cu contractul de muncă, instituirea unui impozit suplimentar pe veniturile din pensii care depășesc un anumit quantum nu intră în domeniul de aplicare al directivelor menționate<sup>14</sup>.

38. Este, totuși, necesar să se răspundă în această privință în primul rând că, în cauza C, Curtea a pornit de la principiul că perceperea unui impozit nu privește modalitățile sau condițiile în care trebuie să se determine quantumul remunerațiilor încasate de lucrător ca urmare a raportului său de muncă anterior. Prin urmare, impozitul nu are nicio legătură cu stabilirea „remunerației” în sensul Directivei 2000/78<sup>15</sup>.

39. În schimb, articolul 24a din Landes- und GemeindebezügeG și articolul 711 alineatul (6) din ASVG influențează în mod direct quantumul pensiei ocupaționale datorate de angajator foștilor angajați în cauză ca urmare a actelor adiționale la contractul de muncă. Astfel, ca urmare a reținerii contribuției de garantare a pensiei și a interzicerii majorării corespunzătoare clauzei de indexare, angajatorul trebuie să plătească fostului său salariat o sumă mai mică decât cea convenită în contract.

40. În al doilea rând, pentru excluderea aplicabilității directivelor, Curtea a avut în vedere o noțiune formală a impozitului, întemeindu-se pe împrejurarea că impozitarea veniturilor din pensii intră în competența exclusivă în materie fiscală a statelor membre<sup>16</sup>. Cu toate acestea, simpla finalitate a dispozițiilor în litigiu, aceea de a crește veniturile publice și, prin urmare, de a asigura finanțarea durabilă a drepturilor la pensie nu le conferă acestora un caracter fiscal.

<sup>12</sup> Și anume, în special, sistemul legal de asigurări de pensie, a se vedea Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 26).

<sup>13</sup> Hotărârea din 17 mai 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, punctul 12), Hotărârea din 7 ianuarie 2004, K. B. (C-117/01, EU:C:2004:7, punctul 25), Hotărârea din 1 aprilie 2008, Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179, punctul 44) și Hotărârea din 2 iunie 2016, C (C-122/15, EU:C:2016:391, punctul 23). A se vedea și considerentul (13) al Directivei 2006/54.

<sup>14</sup> Hotărârea din 2 iunie 2016, C (C-122/15, EU:C:2016:391, punctele 25 și 26).

<sup>15</sup> Hotărârea din 2 iunie 2016, C (C-122/15, EU:C:2016:391, punctul 25).

<sup>16</sup> Hotărârea din 2 iunie 2016, C (C-122/15, EU:C:2016:391, punctele 25 și 26).

41. Din considerațiile care precedă, rezultă că prezenta speță intră în domeniul de aplicare al Directivelor 2006/54 și 2000/78.

***B. Cu privire la discriminarea indirectă pe motive de sex (prima întrebare preliminară)***

42. Prin intermediul celei de a doua părți a primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească, pe de o parte, dacă articolul 4 al doilea paragraf și articolul 5 litera (c) din Directiva 2006/54 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale care prevede reținerea unei contribuții de garantare a pensiei de la beneficiarii anumitor „pensii speciale”, în special a prestațiilor definite directe plătite de întreprinderi controlate de stat și care depășesc un quantum stabilit prin lege, în cazul în care drepturile la pensie ale bărbaților depășesc această limită în mai mare măsură decât drepturile la pensie ale femeilor.

43. Pe de altă parte, instanța de trimitere pune problema dacă articolul 4 al doilea paragraf și articolul 5 litera (c) din Directiva 2006/54 se opun unei reglementări care, pentru anul 2018, exclude complet pentru veniturile totale din pensii care depășesc 4 980 de euro majorarea prevăzută contractual pentru o prestație definită directă a unei întreprinderi controlate de stat, în cazul în care un număr mai mare de bărbați decât de femei beneficiază de o pensie într-un astfel de quantum.

44. Articolul 4 al doilea paragraf și articolul 5 litera (c) din Directiva 2006/54 interzic orice discriminare directă sau indirectă pe criterii de sex, în ceea ce privește elementele de remunerare și sistemele profesionale de securitate socială, în special în ceea ce privește calculul prestațiilor.

45. O discriminare directă pe criterii de sex este exclusă în speță, întrucât nici articolul 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG, nici articolul 711 alineatul (6) din ASVG nu corelează obligația de plată a unei contribuții de garantare a pensiei sau nemajorarea pensiei ocupaționale de sexul beneficiarilor prestațiilor.

46. În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2006/54, poate exista însă o discriminare indirectă în situația în care o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră ar dezavantaja în special persoanele de un anumit sex în raport cu persoane de celălalt sex<sup>17</sup>.

47. Constatarea unei discriminări indirecte se efectuează, așadar, în două etape. Într-o primă etapă, este necesar să se examineze dacă există o diferență de tratament întemeiată pe un criteriu de diferențiere „neutră” (subtitlul 1 de mai jos)<sup>18</sup>. Abia după ce a fost stabilit acest lucru, este necesar să se examineze, într-o a doua etapă, dacă dezavantajul astfel generat privește în mod deosebit persoane de un anumit sex în raport cu persoanele de celălalt sex (subtitlurile 2 și 3 de mai jos)<sup>19</sup>. În sfârșit, se pune, eventual, problema unei eventuale justificări (subtitlul 4 de mai jos).

17 A se vedea, de asemenea, Hotărârea din 27 octombrie 1998, Boyle și alții (C-411/96, EU:C:1998:506, punctul 76), Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 56) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láziz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 37).

18 A se vedea, pentru comparație, Hotărârea din 27 mai 2004, Elsner-Lakeberg (C-285/02, EU:C:2004:320, punctul 18), Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 27), Hotărârea din 13 iulie 2017, Kleinsteuher (C-354/16, EU:C:2017:539, punctele 28 și 39) și Hotărârea din 7 februarie 2019, Escribano Vindel (C-49/18, EU:C:2019:106, punctele 54 și 55).

19 A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 ianuarie 2004, Allonby (C-256/01, EU:C:2004:18, punctul 74), Hotărârea din 27 mai 2004, Elsner-Lakeberg (C-285/02, EU:C:2004:320, punctul 19), Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 27) și Hotărârea din 16 iulie 2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, punctul 57).

1. *Cu privire la existența unei diferențe de tratament întemeiate pe „dispoziții, criterii sau proceduri neutre”*

48. Articolul 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG și articolul 711 alineatul (6) din ASVG supune obligația de plată a unei contribuții de garantare a pensiei și excluderea majorării pensiei ocupaționale îndeplinirii a trei condiții (neutre): în primul rând, o persoană trebuie să aibă dreptul la o prestație definită directă, în al doilea rând, aceasta trebuie să provină de la o întreprindere controlată de stat și, în al treilea rând, pensia trebuie să depășească 5 370 de euro<sup>20</sup> respectiv, 4 980 de euro<sup>21</sup>.

49. Potrivit instanței de trimitere, dispozițiile în litigiu operează, așadar, o diferență de tratament între pensionari ca urmare a *tipului de prestații*, ca urmare a *tipului întreprinderii* care datorează prestația și ca urmare a *cuantumului dreptului la pensie*.

50. Astfel, nici beneficiarii altor pensii ocupaționale care depășesc limitele respective, și anume ai unui acord încheiat cu un fond de pensii sau ai unei asigurări de viață (diferențiere în funcție de natura acordului de prestații), nici beneficiarii prestațiilor directe de același quantum ale unor întreprinderi private (diferențiere în funcție de natura persoanei juridice), nici beneficiarii prestațiilor directe ale unor întreprinderi controlate de stat, ale căror drepturi sunt inferioare limitei în cauză (diferențiere în funcție de cuantumul creanței) nu sunt obligați la plata unei contribuții de garantare a pensiei, respectiv nu sunt excluși de la majorarea pensiei ocupaționale în temeiul articolului 24a din NÖ Landes- und GemeindebezügeG și al articolului 711 alineatul (6) din ASVG.

51. În ceea ce privește primele două diferențieri, este îndoielnică însăși existența unei diferențe de tratament. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, există o diferență de tratament atunci când se aplică norme diferite unor situații comparabile<sup>22</sup>. Aprecierea comparabilității trebuie, la rândul său, să fie efectuată în funcție de obiectivele măsurii concrete<sup>23</sup>.

52. În această privință, trebuie amintit că, potrivit prezentării făcute de guvernul austriac, reglementările în litigiu au ca obiectiv în special creșterea veniturilor publice. Astfel, deși prestațiile definite directe nu sunt plătite direct de stat, ci din provizioanele întreprinderii în cauză, angajamentele într-un quantum deosebit de ridicat diminuează profiturile întreprinderilor și, pe cale de consecință, dividendele plătite sectorului public. Reținerea unei contribuții de garantare a pensiei, precum și nemajorarea pensiilor ocupaționale deosebit de ridicate ale foștilor salariați ai întreprinderilor controlate de stat ar fi, așadar, de asemenea, în mod indirect în beneficiul sectorului public.

53. Acesta este motivul pentru care domeniul de aplicare al reglementărilor este limitat la prestațiile definite directe ale întreprinderilor controlate de stat. Astfel, pensiile ocupaționale plătite de fondurile de pensii sau de întreprinderile de asigurări nu reprezintă obligații ale angajatorului. Rezultă că aceste tipuri de pensii ocupaționale, chiar în cazul întreprinderilor controlate de stat, nu au nicio influență indirectă asupra situației finanțelor publice. Aceasta este, în orice caz, situația obligațiilor de pensie ocupațională ale întreprinderilor private.

54. Din perspectiva obiectivelor măsurilor în discuție, situația beneficiarilor altor tipuri de pensii ocupaționale și a foștilor angajați ai unor întreprinderi private nu este, așadar, deloc comparabilă cu cea a beneficiarilor de prestații definite directe plătite de întreprinderile controlate de stat.

20 Acesta este cuantumul limitei stabilite de articolul 45 din ASVG pentru anul 2020, la care se referă articolul 24a alineatul (1) din NÖ Landes- und GemeinbezügeG.

21 Conform articolului 711 alineatul (6) coroborat cu alineatul (1) din ASVG, acesta este plafonul relevant al venitului total din pensii.

22 Hotărârea din 27 octombrie 1998, Boyle și alții (C-411/96, EU:C:1998:506, punctul 39) și Hotărârea din 16 iulie 2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, punctul 56).

23 Hotărârea din 26 iunie 2018, MB (Schimbarea sexului și pensia pentru limită de vârstă) (C-451/16, EU:C:2018:492, punctul 42) și Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 42).

55. În orice caz, potrivit instanței de trimitere, criteriul determinant este tocmai cuantumul dreptului la prestație, care ar determina o discriminare indirectă a bărbaților, întrucât un număr mai mare de bărbați decât de femei beneficiază de drepturi de pensii într-un quantum atât de ridicat. În ceea ce privește diferența de tratament dintre persoanele cu drepturi la prestații mai mari sau mai mici decât limitele corespunzătoare, s-ar putea ridica de asemenea problema dacă egalitatea de tratament a acestora în raport cu o contribuție la garantarea venitului de pensii este, ca atare, pertinentă, având în vedere diferența între capacitatea financiară a acestor persoane. Or, considerăm că această întrebare este relevantă numai în cadrul examinării unei eventuale justificări. Este necesar să se analizeze mai întâi în cele ce urmează dacă condiția referitoare la cuantumul dreptului la prestație conduce într-adevăr la o discriminare indirectă.

## *2. Cu privire la discriminarea specială a bărbaților prin aplicarea unui criteriu aparent neutru*

56. În cadrul aprecierii existenței unei discriminări indirecte, ridică de regulă probleme aspectul dacă, prin aplicarea unui criteriu aparent neutru, sunt dezavantajate în special persoanele de un anumit sex.

57. Potrivit jurisprudenței, în acest scop, pot fi utilizate, printre altele, date statistice<sup>24</sup>. În această privință, este necesar să se definească doi coeficienți, așadar să se calculeze două cote procentuale, pentru a stabili dacă criteriul în litigiu dezavantajează un număr mai mare de bărbați decât de femei<sup>25</sup>.

58. În schimb, nu este suficient să se facă referire la cifre absolute, întrucât acestea depind de numărul total de lucrători încadrați într-un stat membru, precum și de câți dintre aceștia sunt bărbați și câți femei<sup>26</sup>.

59. În această privință, este necesar să se constate, mai întâi, că instanța de trimitere pare să se fi limitat la o astfel de abordare bazată pe cifre absolute. Acesta s-a limitat să constate – fără a furniza, de altfel, cifre exacte în această privință – că un număr mai mare de bărbați decât de femei au plătit contribuția de garantare a pensiei și nu au beneficiat de o majorare a pensiei lor ocupaționale, astfel cum prevede articolul 711 alineatul (6) din ASVG.

60. Instanța de trimitere pare, așadar, să fi comparat numărul bărbaților supuși obligației de a plăti o contribuție de garantare a pensiei, respectiv nemajorării pensiilor lor ocupaționale cu numărul femeilor vizate de această obligație<sup>27</sup>. Cu alte cuvinte, acesta a avut în vedere numai categoria persoanelor care îndeplinesc criteriul în litigiu, cu alte cuvinte ale căror drepturi la prestații depășesc limitele stabilite. Or, în cazul în care coeficienții necesari se definesc având în vedere această categorie, sunt în mod necesar vizați 100 % dintre bărbați și 100 % dintre femei.

61. În plus, o simplă comparație a acestor cifre absolute poate fi denaturată de factori conjuncturali, sectoriali sau de altă natură. În speță, aceste cifre depind, de exemplu, de numărul de femei și de numărul de bărbați care lucrau, până la sfârșitul anilor 1990, în posturi de conducere în cadrul întreprinderilor controlate de stat. Astfel, cel mai probabil, numai aceste persoane erau în măsură să negocieze drepturi într-un quantum superior limitei de 5 730 de euro și, respectiv, de 4 980 de euro<sup>28</sup>.

24 Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 46) și Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 45).

25 Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 60).

26 Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith und Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 59) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 39).

27 Astfel a intenționat să procedeze instanța de trimitere și în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 39). Or, Curtea a respins această abordare la punctul 40 din hotărârea sa.

28 A se vedea în această privință cele menționate deja la punctul 29 din prezentele concluzii.

62. Acesta este motivul pentru care Curtea a statuat deja că instanța de trimitere trebuie să ia în considerare ansamblul lucrătorilor cărora li se aplică reglementarea națională din care decurge diferența de tratament și că cea mai bună metodă de comparație constă în a compara categoria lucrătorilor de sex masculin cu cea a lucrătorilor de sex feminin din punctul de vedere al proporției persoanelor afectate de discriminarea în litigiu în cadrul fiecărei categorii<sup>29</sup>. Cu alte cuvinte, afectarea persoanelor de un anumit sex în raport cu persoanele de celălalt sex trebuie stabilită în raport cu mulțimea persoanelor care intră în domeniul de aplicare al dispoziției în litigiu<sup>30</sup>. Acesta nu este în mod necesar identic cu toți lucrătorii salariați sau cu toți pensionarii din statul membru respectiv<sup>31</sup>.

63. Numai o astfel de delimitare a cercului de persoane avute în vedere permite să se stabilească dacă dispoziția în cauză și criteriul în litigiu în speță au, într-adevăr, un efect indirect discriminatoriu și, totodată, să se excludă că rezultatele au fost influențate de alți factori.

64. Acest aspect este foarte bine ilustrat de situația aflată la originea litigiului principal. Dacă s-ar lua în considerare numărul bărbaților și al femeilor supuse obligațiilor în litigiu în raport cu toți pensionarii de sex masculin actuali, pe de o parte, și cu toate pensionarele, pe de altă parte, ar rezulta o imagine deformată. Astfel, nu s-ar ține seama de faptul că, în rândul persoanele care, până în anii 1990, puteau încheia un acord de pensie ocupațională, este probabil ca bărbații să fi fost mult mai numeroși. De asemenea, coeficientul ar include femeile care lucrau la acea dată, dar cărora, de exemplu, din cauza naturii sau a întinderii muncii, nu li s-a propus încheierea unui acord de pensie ocupațională în plus față de pensia din sistemul public de asigurări sociale. Rezultatul comparației nu ar face, așadar, decât să reflecte condițiile sociale și economice din perioada în discuție, iar nu efectul eventual discriminatoriu indirect al dispozițiilor în litigiu.

65. Prin urmare, instanța de trimitere trebuie, pe de o parte, să stabilească numărul bărbaților al căror drept la prestații este mai mare decât limita în discuție în raport cu numărul total al bărbaților care primesc o prestație definită directă de la o întreprindere controlată de stat. Procentul astfel calculat trebuie comparat cu procentul femeilor al căror drept la prestație este mai mare decât limita în discuție din numărul total al femeilor care primesc o prestație directă de la întreprinderi controlate de stat.

66. În cazul în care, procedând astfel, ar rezulta că procentul femeilor vizate din numărul total relativ scăzut, în acele împrejurări, al femeilor care intră în domeniul de aplicare al reglementărilor nu este mult mai redus decât cel al bărbaților vizați dintr-o categorie eventual mult mai largă de bărbați, nu se poate concluziona în mod automat că reglementările în litigiu au ca efect o discriminare indirectă pe motive de sex.

67. Aprecierea definitivă a pertinentei cifrelor astfel calculate intră în competența exclusivă a instanței de trimitere<sup>32</sup>.

29 Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 59), Hotărârea din 13 ianuarie 2004, Allonby (C-256/01, EU:C:2004:18, punctele 73-75), Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 41) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 39) și Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 47).

30 Hotărârea din 13 ianuarie 2004, Barber (C-256/01, EU:C:2004:18, punctele 73-75), Hotărârea din 6 decembrie 2007, Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, punctul 40) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 45).

31 A se vedea în special Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 53). În Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675), Curtea a avut în vedere toți pensionarii statului membru în cauză, deoarece reglementarea în cauză privea cuantumul drepturilor în temeiul sistemului public de asigurări de pensie și, prin urmare, toți pensionarii intrau în domeniul de aplicare al dispoziției. În Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 59), criteriul de referință era dat de numărul total al lucrătorilor, întrucât condiția procesuală în litigiu se aplica tuturor lucrătorilor.

32 A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 octombrie 1993, Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, punctul 17), Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 62) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctele 40 și 45).

68. Ar putea apărea îndoiele în ceea ce privește pertinența cifrelor, de exemplu în cazul în care distribuția bărbaților și a femeilor în domeniul de aplicare al reglementării ar constitui o anomalie, cu alte cuvinte ar fi neașteptată. Or, trebuie să se constate că decizia de trimitere nu conține niciun element în acest sens. În special, instanța de trimitere nu pare să se întemeieze nici pe cifre potrivit cărora, în raport cu distribuția sexelor între pensionari în general, printre foștii salariați ai unor întreprinderi controlate de stat se află un număr deosebit de ridicat de bărbați. De asemenea, aceasta nu pare să aibă la dispoziție cifre potrivit cărora, în categoria beneficiarilor de pensii ocupaționale, este mai ridicat procentul de bărbați decât de femei care beneficiază de o prestație directă. Dimpotrivă, din ordonanța de trimitere reiese că, până în anii 1990, prestațiile definite directe au reprezentat modelul uzual al pensiilor ocupaționale, și anume că 100 % dintre bărbații și 100 % dintre femeile care beneficiau de o pensie ocupațională la acea dată au dobândit o prestație definită directă.

69. Din aceste considerații, rezultă de asemenea că limitarea domeniului de aplicare al dispozițiilor în litigiu la prestațiile definite directe asumate de întreprinderi controlate de stat (cu excluderea altor tipuri de pensii ocupaționale și de angajatori privați) nu conduce, ca atare, în mod vădit la o discriminare indirectă pe motive de sex<sup>33</sup>.

### 3. Cu privire la constatarea, în speță, a unei discriminări speciale a bărbaților

70. În ședință, pârâta a arătat că este posibil ca datele statistice necesare să nu fie disponibile. Astfel, din cauza originii contractuale a drepturilor individuale la prestații, nu ar fi posibil să se stabilească, la modul general, câți bărbați și câte femei beneficiază de prestații directe de la întreprinderi controlate de stat și câte dintre aceste drepturi depășesc limitele stabilite la articolul 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG și la articolul 711 alineatul (6) din ASVG.

71. Cel mult, ar fi posibil să se furnizeze date privind numărul bărbaților și numărul femeilor care beneficiază de o prestație directă din partea *pârâtei*, precum și, în fiecare dintre aceste categorii, numărul persoanelor vizate de obligația de a plăti o contribuție de garantare a pensiei sau de excluderea de la majorarea drepturilor lor.

72. În acest context, trebuie amintit că datele statistice nu sunt în niciun caz singurul mijloc pentru a demonstra existența unei discriminări indirecte. Potrivit jurisprudenței, acestea au doar o valoare de indiciu<sup>34</sup>. De altfel, obiectiile de principiu care se opun utilizării datelor statistice în acest context au fost deja discutate cu altă ocazie<sup>35</sup>. Acesta este motivul pentru care dreptul național poate prevedea că discriminarea indirectă poate fi dovedită prin orice mijloc<sup>36</sup>.

73. Pe de altă parte, Curtea a statuat deja că imposibilitatea de acces la datele statistice relevante pentru a dovedi o discriminare nu poate avea ca efect compromiterea realizării obiectivului urmărit de directivă, privând-o pe aceasta de efectul său util<sup>37</sup>. În acest context, Curtea a statuat în cauza Schuch-Ghannadan că, în anumite împrejurări, este posibil să se recurgă la alte date disponibile<sup>38</sup>.

33 În această privință, lipsește, în orice caz, o diferență de tratament, a se vedea punctele 52-54 din prezentele concluzii.

34 A se vedea Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctele 59 și 60) și Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 60).

35 În special în Concluziile avocatului general Cosmas în cauza Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1998:359, punctul 123 și urm.). În legătură cu demonstrarea unei discriminări indirecte în domeniul libertăților fundamentale, a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Tesco-Global Áruházak (C-323/18, EU:C:2019:567, punctul 59 și urm. și punctul 66 și 67).

36 Hotărârea din 19 aprilie 2012, Meister (C-415/10, EU:C:2012:217, punctele 43, 44 și 47) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láziz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 46).

37 A se vedea în acest sens Hotărârea din 21 iulie 2011, Kelly (C-104/10, EU:C:2011:506, punctele 34 și 35), Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láziz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctul 45) și Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 56).

38 Hotărârea din 3 octombrie 2019, Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, punctul 53).

74. În definitiv, este important să se stabilească dacă, în cadrul aprecierii unor astfel de date alternative, instanța de trimitere, singura competentă să aprecieze faptele, ajunge la convingerea că acestea sunt relevante, reprezentative și semnificative și că nu sunt expresia unor fenomene pur fortuite sau conjuncturale<sup>39</sup>. În cazul în care utilizează datele părâtei, instanței de trimitere i-ar reveni sarcina de a aprecia dacă repartizarea bărbaților și a femeilor în categoria persoanelor care beneficiază de prestații în temeiul unei prestații definite directe din partea părâtei corespunde, de exemplu, repartizării bărbaților și a femeilor în categoria persoanelor care intră în domeniul de aplicare al articolului 24a din NÖ Landes- und GemeinschaftsbezügeG și al articolul 711 alineatul (6) din ASVG.

#### 4. Cu privire la justificarea unei eventuale discriminări pe motive de sex

75. În ipoteza în care instanța de trimitere ar ajunge la concluzia că atingerile aduse drepturilor de pensie în litigiu constituie o discriminare indirectă pe motive de sex, aceasta va trebui să analizeze, în final, dacă acestea sunt justificate în mod obiectiv printr-un scop legitim, străin de orice discriminare pe motive de sex, și dacă mijloacele alese pentru atingerea acestui scop sunt adecvate și necesare<sup>40</sup>.

76. Mai întâi, trebuie arătat, în această privință, că un efect indirect discriminatoriu al normelor, în cazul în care ar fi constat un astfel de efect de instanța de trimitere, are legătură cel mult cu o situație de inegalitate deja existentă. Astfel, o afectare preponderentă a bărbaților ar rezulta, cel mai probabil, din simplul fapt că bărbații continuă să câștige în medie mai mult decât femeile și sunt suprareprezențați în funcțiile de conducere. Spre deosebire de cauzele deja soluționate, în speță nu se accentuează, astfel, și mai mult inegalitatea economică existentă între sexe<sup>41</sup>. Rezultă că cerințele cu privire la justificarea unei eventuale discriminări indirecte sunt, în mod corespunzător, mai reduse.

77. Potrivit informațiilor furnizate de guvernul austriac, reglementările în litigiu urmăresc în esență două obiective. Pe de o parte, ar urma să fie redusă sarcina care grevează bugetul public ca urmare a unor obligații de pensie deosebit de ridicate în sectoarele public și semipublic<sup>42</sup>. Pe de altă parte, reglementările ar avea ca obiectiv o egalizare generală a nivelului pensiilor având în vedere diferențele semnificative dintre acestea percepute ca fiind inechitabile.

78. Curtea recunoaște, în principiu, că menținerea capacității de funcționare a sistemelor de securitate socială de tip contributiv și garantarea echilibrului financiar al acestora reprezintă obiective legitime de politică socială<sup>43</sup>. În plus, aceasta recunoaște statelor membre o marjă largă de apreciere în privința obiectivelor pe care le urmăresc în domeniul politicii privind ocuparea forței de muncă și a politicii sociale<sup>44</sup>. Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, mijloacele alese trebuie aplicate în mod coerent și sistematic în urmărirea acestor obiective<sup>45</sup>.

39 A se vedea în acest sens Hotărârea din 27 octombrie 1993, Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, punctul 17), Hotărârea din 9 februarie 1999, Seymour-Smith și Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, punctul 62) și Hotărârea din 8 mai 2019, Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, punctele 40 și 45).

40 Hotărârea din 27 octombrie 1993, Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, punctul 14), Hotărârea din 8 februarie 1996, Laperre (C-8/94, EU:C:1996:36, punctul 14), Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 70) și Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 32).

41 De exemplu, în situația similară din cauza Brachner, în care s-a pronunțat Hotărârea din 20 octombrie 2011 (C-123/10, EU:C:2011:675), beneficiarilor pensiilor minime – în majoritate, femei –, care se aflau deja într-o poziție economică mai slabă, li se acorda o ajustare a pensiei mai puțin importantă decât beneficiarilor pensiilor mai mari.

42 A se vedea în această privință punctul 52 din prezentele concluzii.

43 A se vedea Hotărârea din 10 martie 2009, Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, punctul 47) și Hotărârea din 22 noiembrie 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, punctul 33).

44 Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, punctul 38), Hotărârea din 19 iunie 2014, Specht și alții (C-501/12-C-506/12, C-540/12 și C-541/12, EU:C:2014:2005, punctul 46) și Hotărârea din 26 septembrie 2013, HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, punctul 60).

45 Hotărârea din 10 martie 2009, Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, punctul 55) și Hotărârea din 18 noiembrie 2010, Georgiev (C-250/09 și C-268/09, EU:C:2010:699, punctul 56) și Hotărârea din 20 octombrie 2011, Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, punctul 71).

79. În această privință, având în vedere, în primul rând, obiectivul degrevării bugetului public, este necesar să se constate că SpBegrG conține de asemenea reglementări privind plafonarea generală a remunerațiilor funcționarilor și ale salariaților din sectorul public, precum și dispoziții privind reținerea contribuțiilor de garantare a pensiei de la aceste categorii, ale căror pensii sunt finanțate în mod direct din resurse publice<sup>46</sup>. În plus, articolul 711 alineatul (1) din ASVG instituie de asemenea, pentru anul 2018, o majorare a pensiilor pentru pensionarii din sistemul public de asigurări sociale, care se reduce treptat și care prevede o excludere totală de la majorare a pensiilor care depășesc plafonul de 4 980 de euro. În consecință, legiuitorul pare să urmărească în mod comprehensiv și sistematic obiectivul degrevării finanțelor publice.

80. În al doilea rând, este adevărat că, în ședință, s-a subliniat în mai multe rânduri că reglementările în litigiu nu obligă întreprinderile controlate de stat să utilizeze sumele economisite pentru a constitui provizioane de pensii. Pentru acest motiv, nu ar fi garantat că aceste dispoziții contribuie în vreun fel la finanțarea pensiilor. În această privință, este totuși necesar să se arate că, în cazul unei participații majoritare a statului, autoritățile publice ar putea, în orice caz, să impună obligația unei distribuiri a dividendelor. În acest mod se poate garanta eventual că nu există riscul unei sarcini suplimentare impuse finanțelor publice, în cazul în care o întreprindere nu utilizează în mod adecvat sumele economisite.

81. În al treilea rând, trebuie să se țină seama de faptul că reglementările în litigiu stabilesc nemajorarea drepturilor, precum și obligația și întinderea contribuției de garantare a pensiei ținând seama de capacitatea contributivă a persoanelor vizate. Sunt afectate numai drepturile foarte ridicate, care, potrivit guvernului austriac, sunt mai mari cu 290 % față de nivelul mediu al pensiilor și, totodată, cuantumul contribuției care trebuie plătită este proporțional cu cuantumul dreptului.

82. În acest context și ținând seama de marja largă de apreciere de care dispune legiuitorul național în domeniul politicii sociale, menționată anterior, aceste reglementări nu pot fi considerate, așadar, cel puțin nu în mod vădit, disproporționate sau incoerente.

## 5. Concluzie

83. Rezultă din ceea ce precedă că articolul 4 al doilea paragraf și articolul 5 litera (c) din Directiva 2006/54/CE trebuie interpretate în sensul că pot să se opună, în principiu, unor dispoziții naționale care prevăd, în ceea ce privește beneficiarii unor pensii ocupaționale sub formă de prestații definite directe, reținerea unei contribuții de garantare a pensiei și excluderea majorării prevăzute contractual a drepturilor lor atunci când aceste drepturi depășesc un anumit quantum stabilit de lege. Aceasta presupune însă ca procentul persoanelor de un anumit sex ale căror drepturi depășesc acest quantum din numărul total al persoanelor de acel sex care au dreptul la tipul respectiv de pensie ocupațională să fie semnificativ mai mare decât procentul corespunzător al persoanelor de celălalt sex, iar această împrejurare să nu poată fi justificată printr-un motiv obiectiv, străin de orice discriminare pe motive de sex.

### ***C. Cu privire la discriminarea indirectă pe motive de vârstă (a doua întrebare preliminară)***

84. Prin intermediul celei de a doua părți a celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78 se opune unor dispoziții naționale care aduc atingeri drepturilor de pensie în litigiu, atunci când persoanele mai vârstnice, de peste 60 de ani, sunt afectate cu precădere de obligația prevăzută de acestea pentru plata unei contribuții de garantare a pensiei sau de nemajorarea pensiei lor ocupaționale.

<sup>46</sup> A se vedea punctul 15 din prezentele concluzii.



85. Existența unei discriminări indirecte în sensul Directivei 2000/78 trebuie constatată potrivit aceluiași principii care se aplică și în ceea ce privește Directiva 2006/54<sup>47</sup>.

86. Din considerațiile anterioare rezultă că, în principiu, în ceea ce privește toate persoanele cărora li se aplică reglementarea națională în cauză, trebuie să se stabilească dacă diferențierea operată în cadrul acesteia discriminează în mod special persoanele în vârstă<sup>48</sup>.

87. În această privință, din decizia de trimitere nu reiese totuși că, printre persoanele care, în temeiul dispozițiilor în cauză, sunt obligate să plătească contribuția de garantare a pensiei, respectiv ale căror drepturi nu sunt majorate, se află un procent mai mare de persoane în vârstă de peste 60 de ani decât printre persoanele cărora, din cauza cuantumului drepturilor lor, nu le sunt aplicabile aceste dispoziții.

88. În schimb, instanța de trimitere reține că există o discriminare indirectă pe motive de din faptul că atingerile aduse drepturilor de pensie în cauză se aplică, indiferent de dezavantajele concrete care rezultă din acestea, numai în privința beneficiarilor de prestații directe care sunt în mod necesar mai în vârstă decât beneficiarii altor tipuri de pensii ocupaționale, dat fiind că primele sunt, practic, convenite doar până la sfârșitul anilor 1990. După introducerea fondurilor de pensii ocupaționale, angajatorii ar fi trecut *de facto* la oferirea altor tipuri de pensii ocupaționale.

89. Or, în această privință, este necesar să se arate că este în natura lucrurilor ca persoanele cărora li se aplică o situație juridică ulterioară să fie mai tinere decât cele care intră sub incidența situației juridice anterioare. Această situație nu reprezintă însă o discriminare indirectă pe motive de vârstă<sup>49</sup>.

90. În consecință, la a doua întrebare adresată trebuie să se răspundă că articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că dispozițiile naționale care prevăd, în ceea ce privește beneficiarii de pensii ocupaționale de un anumit tip, al căror cuantum depășește un anumit plafon stabilit prin lege, reținerea unei contribuții de garantare a pensiei și, respectiv, excluderea majorării drepturilor lor contractuale nu reprezintă o discriminare indirectă pe motive de vârstă, în sensul acestei dispoziții în cazul în care tipul respectiv de pensii ocupaționale nu a mai fost încheiat începând cu o anumită dată și, prin urmare, beneficiarii altor tipuri de pensii ocupaționale, care au fost încheiate ulterior, nu intră în domeniul de aplicare al acestor dispoziții.

#### ***D. Cu privire la drepturile fundamentale prevăzute de cartă (a treia-a opta întrebare preliminară)***

91. Prin intermediul celei de a treia-acelei de a opta întrebări preliminare, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească cum trebuie să fie interpretate articolele 17, 20, 21 și 47 din cartă în raport cu reglementări naționale privind atingerile aduse drepturilor de pensie care fac obiectul prezentului litigiu.

92. Mai precis, aceasta solicită, mai întâi, prin intermediul celei de a patra și al celei de a cincea întrebări, să se stabilească dacă principiile egalității de tratament prevăzute la articolele 20 și 21 din cartă se opun unor astfel de reglementări, în special dacă acestea constituie o discriminare pe motive de avere în sensul articolului 21 alineatul (1) din cartă. În continuare, prin intermediul celei de a șasea și al celei de a șaptea întrebări, aceasta ridică problema dacă libertatea contractuală și dreptul de

47 A se vedea în această privință punctul 47 și urm. din prezentele concluzii.

48 A se vedea, *mutatis mutandis*, punctul 62 și urm. din prezentele concluzii și Hotărârea din 7 februarie 2019, *Escribano Vindel* (C-49/18, EU:C:2019:106, punctul 43).

49 A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 februarie 2019, *Horgan și Keegan* (C-154/18, EU:C:2019:113, punctul 28).

proprietate s-ar putea opune unor astfel de reglementări. În sfârșit, prin intermediul celei de a opta întrebări, aceasta solicită să se stabilească dacă, în speță, articolul 47 din cartă s-ar putea opune împrejurării că nu există nicio cale de atac directă împotriva articolului 24a din NÖ Landes- und GemeindebezügeG și a articolului 711 alineatul (6) din ASVG.

93. În prealabil, este însă necesar să se precizeze în ce măsură cartea este aplicabilă în procedura principală (subtitlul 1 de mai jos). În această privință, este adevărat că, prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere ridică numai problema dacă aplicarea cartei poate fi avută în vedere și în cazul în care reglementările în litigiu nu întemeiază discriminări indirecte în sensul Directivelor 2000/78 și 2006/54. Este, totuși, necesar, în acest context, să se analizeze, de asemenea, obiecțiile Comisiei referitoare la dispozițiile aplicabile ale cartei.

94. Abia în urma acestei examinări trebuie discutată semnificația dispozițiilor cartei în raport cu reglementări precum cele în litigiu în procedura principală (subtitlul 2 de mai jos).

#### *1. Cu privire la domeniul de aplicare al cartei (a treia întrebare preliminară)*

95. Potrivit instanței de trimitere, cartea este aplicabilă în cauza principală indiferent de constatarea existenței unei discriminări indirecte în sensul Directivei 2006/54 sau al Directivei 2000/78, întrucât atingerile aduse drepturilor de pensie în cauză privesc pensii ocupaționale, care intră în domeniul de aplicare material al acestor directive<sup>50</sup>.

96. În această privință, trebuie amintit că aplicabilitatea cartei presupune ca statele membre să acționeze în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii<sup>51</sup>. Nu este, totuși, suficient în acest scop ca o măsură națională să aparțină unui domeniu în care Uniunea dispune de competențe<sup>52</sup>, ci este necesar, potrivit unei jurisprudențe constante, ca dreptul Uniunii să stabilească, în domeniul material respectiv, anumite obligații în sarcina statelor membre în ceea ce privește situația în discuție în litigiul principal<sup>53</sup>.

97. În consecință, simpla împrejurare că reglementările naționale în litigiu privesc pensii ocupaționale nu este suficientă pentru a face aplicabilă cartea.

98. Or, în măsura în care reglementările în litigiu introduc, de fapt, în calculul prestațiilor, o discriminare indirectă pe motive de sex, care necesită o justificare<sup>54</sup>, acestea sunt supuse unor cerințe concrete ale dreptului Uniunii în ceea ce privește definirea pensiilor ocupaționale. Astfel, potrivit Directivelor 2006/54 și 2000/78, stabilirea modului de calcul și calculul prestațiilor în sistemele profesionale de securitate socială trebuie să excludă orice discriminare. În această privință, dispozițiile în litigiu constituie, așadar, o punere în aplicare a dreptului Uniunii în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă<sup>55</sup>.

<sup>50</sup> A se vedea, referitor la acest aspect, punctul 35 și urm. din prezentele concluzii.

<sup>51</sup> Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 19), Hotărârea din 6 martie 2014, Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, punctul 21) și Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández și alții (C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 33).

<sup>52</sup> Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández și alții (C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 36).

<sup>53</sup> A se vedea Hotărârea din 6 martie 2014, Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, punctele 25 și 26) și Hotărârea din 10 iulie 2014, Julián Hernández și alții (C-198/13, EU:C:2014:2055, punctul 35).

<sup>54</sup> A se vedea în această privință punctele 56-69 din prezentele concluzii.

<sup>55</sup> A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2013, Ymeraga și alții (C-87/12, EU:C:2013:291, punctul 42).

99. Cu toate acestea, potrivit Comisiei, chiar și în ipoteza în care reglementările în litigiu ar reprezenta o discriminare indirectă pe motive de sex, nu ar fi aplicabil decât articolul 21 alineatul (1) din cartă, și numai în măsura în care acesta impune o interdicție a discriminării pe criterii de sex. Astfel, întrucât Directiva 2006/54 ar concretiza în această privință<sup>56</sup> articolul 21 din cartă, statul membru nu pune, așadar, în aplicare dreptul Uniunii decât în această măsură.

100. Este, însă, în primul rând, în conformitate cu obiectul și finalitatea obligației statelor membre de a respecta cartă atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii ca această obligație să fie integrală. Astfel, în temeiul articolului 51 alineatul (1) din cartă, instituțiile Uniunii sunt ținute de cartă în toate actele lor și, prin urmare, întotdeauna în mod integral. Or, angajamentul statelor membre „atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii” urmărește tocmai să asigure că acestea, în calitate de reprezentanți ai Uniunii, nu încalcă drepturile fundamentale<sup>57</sup>. În consecință, întinderea obligației lor în raport cu cartă trebuie să corespundă cu aceea a Uniunii.

101. În al doilea rând, jurisprudența Curții potrivit căreia Directivele antidiscriminare concretizează articolul 21 din cartă nu înseamnă ca acestea determină conținutul normativ al acestui drept fundamental, cu consecința că nu ar mai exista o protecție a drepturilor fundamentale în altă modalitate<sup>58</sup>. Dimpotrivă, potrivit acestei jurisprudențe, directivele trebuie interpretate în lumina articolului 21 din cartă. În consecință, în cazul constatării unei încălcări a celor dintâi, nu mai este necesar să se examineze separat, din aceeași perspectivă, o încălcare a articolului 21 din cartă<sup>59</sup>. Or, este evident că respectarea concomitentă a altor drepturi fundamentale ale cartei este obligatorie.

102. Astfel, Curtea a statuat deja că, în domeniul de aplicare al Directivei 2000/78, statele membre sunt obligate să respecte articolele 28, 15 și 16 din cartă<sup>60</sup>. Mai mult, aceasta a amintit, de exemplu în domeniul de aplicare al Directivei 2004/38/CE<sup>61</sup> obligația statelor membre de a respecta articolul 7 și articolul 24 alineatul (2) din cartă<sup>62</sup>.

103. În consecință, este necesar să se răspundă la a treia întrebare că articolul 51 alineatul (1) din cartă trebuie interpretat în sensul că stabilirea modalităților de acordare a pensiilor ocupaționale care intră în domeniul de aplicare al Directivelor 2006/54 și 2000/78 constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii, în cazul în care prin aceasta se instituie o discriminare care necesită o justificare în sensul acestor directive.

56 A se vedea, în ceea ce privește Directiva 2000/78, Hotărârea din 19 ianuarie 2010, Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, punctul 21 și urm.), Hotărârea din 13 septembrie 2011, Prigge și alții (C-447/09, EU:C:2011:573, punctul 48), Hotărârea din 26 septembrie 2013, HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, punctul 31), Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, punctul 23) și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Bowman (C-539/15, EU:C:2016:977, punctul 48).

57 Cu privire la situația din speță, a se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Saugmandsgaard Øe prezentate în cauza Comisia/Ungaria (Drepturile de uzufruct privind terenurile agricole) (C-235/17, EU:C:2018:971, punctul 82).

58 Interdicția oricărei discriminări, prevăzută la articolul 21 din cartă nu necesită să fie concretizată și produce efecte prin ea însăși, a se vedea Hotărârea din 17 aprilie 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, punctul 76) și Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, punctul 76).

59 Hotărârea din 7 iunie 2012, Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft (C-132/11, EU:C:2012:329, punctele 21-23), Hotărârea din 11 noiembrie 2014, Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, punctul 24) și Hotărârea din 13 noiembrie 2014, Vital Pérez (C-416/13, EU:C:2014:2371, punctul 25).

60 Hotărârea din 8 septembrie 2011, Hennigs și Mai (C-297/10 și C-298/10, EU:C:2011:560, punctul 66 și urm.), Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler (C-159/10 și C-160/10, EU:C:2011:508, punctul 62) și Hotărârea din 14 martie 2017, G4S Secure Solutions (C-157/15, EU:C:2017:203, punctul 38).

61 Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora (JO 2004, L 158, p. 77, Ediție specială, 5/vol. 7, p. 56), rectificat în JO 2007, L 299, p. 35.

62 A se vedea Hotărârea din 13 septembrie 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, punctul 66).

## 2. Cu privire la interpretarea diferitelor drepturi fundamentale

### a) Cu privire la articolul 21 alineatul (1) din cartă (a patra și a cincea întrebare preliminară)

104. În cele ce precedă, s-a arătat deja că, chiar în cazul în care instanța de trimitere concluzionează că reglementările în litigiu au ca efect o discriminare indirectă pe motive de sex care necesită justificare, articolul 21 alineatul (1) din cartă nu mai trebuie examinat din perspectiva discriminării pe motive de sex sau de vârstă<sup>63</sup>. Prin urmare, în această privință, nu mai este necesar să se răspundă la a patra întrebare preliminară.

105. Cu toate acestea, ar trebui să se examineze, din perspectiva unei discriminări pe motive de avere, modul în care articolul 21 alineatul (1) din cartă trebuie interpretat în raport cu reglementările în litigiu.

106. Această concluzie nu este infirmată nici de faptul că Directiva 2000/78 nu include averea ca motiv de discriminare, iar articolul 21 alineatul (1) din cartă nu poate extinde domeniul de aplicare al acestei directive la un motiv de discriminare pe care aceasta nu îl prevede<sup>64</sup>. Astfel, în prezentul context, nu este în discuție examinarea unei încălcări a Directivei 2000/78, ci respectarea dispozițiilor cartei cu ocazia punerii în aplicare de către un stat membru a dreptului Uniunii, în speță în cazul unei discriminări în sensul Directivei 2006/54.

107. Se poate afirma că, până în prezent, Curtea nu a avut posibilitatea de a se pronunța cu privire la chestiunea unei discriminări pe motiv de avere.

108. Or, în opinia noastră, nu este necesar să se răspundă în speță la întrebarea care sunt acțiunile concrete cărora li s-ar putea opune, în mod specific, interdicția menționată, dat fiind că pentru a justifica o eventuală discriminare întemeiată pe avere nu pot fi aplicate, în orice caz, alte criterii decât cele referitoare la o discriminare pe motive de sex<sup>65</sup>. În concluzie, o eventuală discriminare pe motiv de avere ar trebui, așadar, să fie considerată, cel puțin, justificată.

### b) Cu privire la articolele 16 și 17 din cartă (a șasea și a șaptea întrebare preliminară)

109. În plus, potrivit instanței de trimitere, articolul 17 alineatul (1) din cartă s-ar putea opune reglementărilor în litigiu în măsura în care acestea ar constitui „o atingere cu efect de expropriere, direct prin intermediul legii și fără despăgubire” adusă dreptului la proprietate al pensionarilor în cauză. În plus, instanța de trimitere consideră că ar fi afectat dreptul la proprietate al foștilor angajatori, întrucât s-ar aduce atingere libertății lor contractuale, în măsura în care aceștia, contrar prevederilor contractuale, nu pot să majoreze drepturile la pensia ocupațională.

110. Potrivit jurisprudenței Curții, libertatea contractuală ține de libertatea de a desfășura o activitate comercială, garantată la articolul 16 din cartă. Aceasta cuprinde libertatea de a stabili sau de a conveni prețul unei prestații<sup>66</sup>. Prin urmare, în măsura în care atingerile aduse drepturilor de pensie în litigiu reglementează cuantumul pensiei ocupaționale convenite contractual, care, potrivit jurisprudenței, trebuie considerată un element al remunerației<sup>67</sup>, acestea constituie o restrângere a libertății de a desfășura o activitate comercială.

63 A se vedea punctul 101 din prezentele concluzii.

64 Hotărârea din 11 iulie 2006, Chacón Navas (C-13/05, EU:C:2006:456, punctul 56), Hotărârea din 18 decembrie 2014, FOA (C-354/13, EU:C:2014:2463, punctul 36) și Hotărârea din 21 mai 2015, SCMD (C-262/14, nepublicată, EU:C:2015:336, punctul 29).

65 A se vedea punctele 77-82 din prezentele concluzii.

66 Hotărârea din 19 aprilie 2012, F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215, punctul 45) și Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 42).

67 A se vedea, în acest sens, dovezile de la nota de subsol 13 din prezentele concluzii.

111. Noțiunea de proprietate prevăzută la articolul 17 alineatul (1) din cartă include toate drepturile cu valoare patrimonială din care rezultă, având în vedere ordinea juridică, o poziție juridică deja stabilită, care permite o exercitare autonomă a acestor drepturi de către și în beneficiul titularului lor<sup>68</sup>. Din perspectiva lucrătorului, printre aceste drepturi se numără, în principiu, drepturile la pensie. Cu toate acestea, potrivit jurisprudenței Curții, dreptul de proprietate nu poate fi interpretat în sensul că conferă un drept la o pensie într-un anumit quantum<sup>69</sup>. În special, simpla perspectivă viitoare și incertă a unei creșteri de valoare, cum este ajustarea anuală a pensiei ocupaționale, nu poate fi considerată un element concret de proprietate. Dar, în măsura în care este reținută o parte a drepturilor deja dobândite, aceasta trebuie considerată o restrângere a folosinței bunurilor în sensul articolului 17 alineatul (1) a treia teză din cartă.

112. O astfel de limitare a dreptului fundamental de proprietate și a libertății de a desfășura o activitate comercială impune, potrivit articolului 52 alineatul (1) din cartă, ca ea să fie prevăzută de lege și să respecte substanța acestor drepturi. Respectând principiul proporționalității, aceasta poate fi efectuată numai în cazul în care este necesară obiectivelor de interes general recunoscute de Uniune sau necesității protejării drepturilor și libertăților celorlalți<sup>70</sup>.

113. Și în acest caz se poate face trimitere, în principiu, la considerațiile privind justificarea unei eventuale discriminări indirecte<sup>71</sup>. În special, Curtea a recunoscut statelor membre o largă putere de apreciere și în legătură cu limitarea drepturilor de proprietate care urmărește obiectivul privind reducerea cheltuielilor salariale în sectorul public și cel privind reforma sistemului de pensii<sup>72</sup>. Faptul că, în speță, numai drepturile care depășesc un anumit plafon sunt vizate de obligația de a plăti o contribuție de garantare a pensiei, iar întinderea acestei obligații depinde, la rândul său, de quantumul dreptului confirmă respectarea substanței dreptului de proprietate și proporționalitatea restricției<sup>73</sup>.

*c) Cu privire la articolul 47 din cartă (a opta întrebare preliminară)*

114. În sfârșit, instanța de trimitere consideră că există o încălcare a articolului 47 din cartă prin faptul că pensionarii în cauză nu pot acționa în mod direct împotriva dispozițiilor constituționale prevăzute de SpBegrG și a normelor care decurg din acestea și nu pot invoca o încălcare a dreptului Uniunii, ci sunt obligați să formuleze o acțiune în despăgubire sau o cerere de rambursare a sumelor reținute împotriva fostului lor angajator.

115. În această privință, este suficient să se amintească faptul că, potrivit jurisprudenței Curții, posibilitatea unei căi de atac incidente este suficientă pentru a asigura respectarea dreptului fundamental care decurge din articolul 47 din cartă, în cazul în care, în cadrul acestei căi de atac poate fi clarificată, în prealabil, compatibilitatea dispozițiilor naționale cu dreptul Uniunii<sup>74</sup>. Aceasta pare să fie situația în speță.

68 Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 34).

69 Hotărârea din 13 iunie 2017, Florescu și alții (C-258/14, EU:C:2017:448, punctul 50).

70 Hotărârea din 13 iunie 2017, Florescu și alții (C-258/14, EU:C:2017:448, punctul 53) și Hotărârea din 22 ianuarie 2013, Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, punctul 48).

71 A se vedea, referitor la acest aspect, punctele 77-82 din prezentele concluzii.

72 Hotărârea din 13 iunie 2017, Florescu și alții (C-258/14, EU:C:2017:448, punctele 56 și 57).

73 A se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iunie 2017, Florescu și alții (C-258/14, EU:C:2017:448, punctele 55 și 58).

74 A se vedea Hotărârea din 7 iulie 1981, Rewe-Handelsgesellschaft Nord și Rewe-Markt Steffen (158/80, EU:C:1981:163, punctul 44) și Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 47).

## V. Concluzie

116. Având în vedere considerațiile de mai sus, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate cu titlu preliminar de Landesgericht Wiener Neustadt (Tribunalul Regional Wiener Neustadt, Austria) după cum urmează:

- 1) Articolul 4 al doilea paragraf și articolul 5 litera (c) din Directiva 2006/54/CE trebuie interpretate în sensul că pot să se opună, în principiu, unor dispoziții naționale care prevăd, pentru beneficiarii de pensii ocupaționale sub forma unor prestații definite directe ale unor întreprinderi controlate de stat, reținerea unei contribuții de garantare a pensiei sau excluderea majorării prevăzute contractual a drepturilor lor, atunci când aceste drepturi depășesc un anumit quantum stabilit prin lege. Aceasta presupune însă ca procentul persoanelor de un anumit sex ale căror drepturi depășesc acest quantum din numărul total al persoanelor de acel sex care au dreptul la tipul respectiv de pensie ocupațională să fie semnificativ mai mare decât procentul corespunzător al persoanelor de celălalt sex, iar această împrejurare să nu poată fi justificată printr-un motiv obiectiv, străin de orice discriminare pe motive de sex.
- 2) Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE trebuie să fie interpretat în sensul că dispozițiile naționale care prevăd, pentru beneficiarii de pensii ocupaționale de un anumit tip, care depășesc un plafon stabilit prin lege, reținerea unei contribuții de garantare a pensiei sau excluderea majorării prevăzute contractual a drepturilor lor nu reprezintă o discriminare indirectă pe motive de vârstă în sensul acestei dispoziții, în cazul în care tipul respectiv de pensii ocupaționale nu a mai fost încheiat începând cu o anumită dată și, prin urmare, beneficiarii altor tipuri de pensii ocupaționale, încheiate ulterior, nu intră sub incidența acestor dispoziții.
- 3) Articolul 51 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie să fie interpretat în sensul că stabilirea modalităților de acordare a pensiilor ocupaționale care intră în domeniul de aplicare al Directivelor 2006/54 și 2000/78 constituie o punere în aplicare a dreptului Uniunii, în cazul în care prin aceasta se instituie o discriminare care necesită o justificare în sensul acestor directive.
- 4) Articolul 16 din cartă trebuie interpretat în sensul că o restricție privind libertatea angajatorului de a conveni remunerația aferentă prestației de muncă a unui lucrător trebuie considerată justificată atunci când, respectând principiul proporționalității, aceasta este necesară și răspunde efectiv unui obiectiv de interes general, precum menținerea finanțării sistemelor de pensii. Același lucru este valabil în cazul limitării folosinței proprietății unui lucrător în sensul articolului 17 alineatul (1) din cartă, operată prin reținerea unei părți dintr-un drept la pensie ocupațională, atunci când acest drept depășește un anumit prag, iar cuantumul sumei care trebuie plătite depinde de cuantumul dreptului.
- 5) Articolul 47 din cartă trebuie să fie interpretat în sensul că nu impune ca, în ordinea juridică a unui stat membru, să se prevadă o cale de atac autonomă prin care se urmărește, cu titlu principal, examinarea compatibilității dispozițiilor naționale cu dreptul Uniunii, atunci când alte căi de atac, care nu sunt mai puțin favorabile decât cele prevăzute de dreptul național, permit examinarea prealabilă a acestei compatibilități.